

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף הבטיחות

מערך פעילות בנושא סיכונים בגילאי 15-17

מטרות:

- היכרות עם תמונת המצב של היפגעות ילדים בארץ.
- מודעות לזירות ההיפגעות המרכזיות בקרב בני נוער.
- רכישת ידע בנוגע לסיכונים טביעה ביס.
- שינוי עמדות בנוגע להתנהגות בטוחה בחופי הרחצה.
- עידוד ללקיחת יוזמה והעברת התובנות הלאה בקהילה.

מהלך הפעילות:

שלב	פעילות	חלוקת זמנים	עזרים
1	משחקי פתיחה	3 משחקונים, כ-6 דקות למשחק.	כרטיסיות שמצד אחד מופיעה עליהן זירת היפגעות ומצדן השני מהוות חלקי פאזל
2	סיכום פתיחה ודיון	15 דק'	כרטיסיות זירות היפגעות
3	סרטון הסברה	30 דק'	בריסטולים, טושים. מסך אם יש
4	סיכום ביניים	5 דק'	
5	שינוי עמדות	10 דק'	פתקים עם משפטים
6	תכנון פעילות קהילתית	5 דק'	
7	סיכום ודיון	5 דק'	

1. ממה בני נוער הכי הרבה נפגעים?

למדריך: משחק הפתיחה יחולק לשלושה משחקונים קצרים. כל משחקון ידמה את אחת מזירות ההיפגעות המאפיינים את ההיפגעות הנפוצה בגילאי 15-17. בסיום כל משחקון, תקבל הקבוצה דף – מצדו האחד כתובה זירת ההפגעות, והצד השני יהווה חלק מפאזל. בסיום ירכיבו המשתתפים את הפאזל.

המשחקונים:

• **המשחק: "תאונה חזיתית"**

אמור לחניכים לעמוד במעגל ולהסתכל למטה לכיוון הרגליים. שכאשר אתה אומר: "עיניים" עליהם להרים את הראש - ולבחור חניך מסוים להסתכל לו בעיניים. (אסור להחליף! הבחירה בחניך מתבצעת כשהראש עדיין למטה, ומרגע שנבחר חניך רק עליו מסתכלים). אם שני חניכים יצרו קשר עין – הם מתחילים קרב צעקות, בלי להוריד את העיניים אחד מהשני. הראשון שנגמר לו האוויר וצעקתו גוועת, מפסיד ויוצא מהמשחק.

בסיום המשחקון יקבלו את הכרטיס: **תאונות דרכים**

מדינת ישראל

משרד החינוך

אגף הבטיחות

• המשחק: "רטוב פה!"

החניכים מסתדרים במעגל. שני חניכים מתנדבים ויוצאים החוצה. מתוך שאר החניכים, שלושה ממלאים את פיהם במים. לאחר מכן, כולם צריכים לנפח את הלחיים כאילו היו להם מים בפה. המתנדבים נכנסים, וכל אחד בתורו צריך לפוצץ בידיו את הלחיים של אחד מהחברים במעגל. אם לחייו ריקות – סבבה. אם מלאות – הוא יזכה למקלחת קיצית נעימה... בסיום המשחק יקבלו את הכרטיס: **טביעה**.

• המשחק: תופסת גובה

זהו משחק תופסת רגיל, אך ניתן לתפוס רק את מי שעומד על הרצפה. אם המשתתפים מצאו מקום מוגבה לעמוד עליו (על שולחן, כסא, גב של חבר) הם מוגנים. אבל – אסור להיות על אותו מקום יותר מחמש שניות רצוף. בסיום המשחק יקבלו את הכרטיס: **נפילה**.

טקסט שירכיב את הפאזל:

היפגעות ילדים בישראל: תמונת מצב

- 8.4% מילדי ישראל נפגעים בישראל מדי שנה.
- במספרים: 222,716 ילדים, מתוכם כ-116 מקרים של מוות (האחרים – אשפוז ומיון).
- בחודשי הקיץ ילדים ובני נוער נפגעים הרבה יותר.
- למשל: גילאי 17 מהווים 16% ממקרי התמותה בחופשה, פי 1.3 מחלקם היחסי באוכלוסיית הילדים ובני הנוער.

2. סיכום הפתיחה ודיון.

למדריך: לאחר קריאת ההסבר על הפאזל, תן למשתתפים פתקים עם זירות היפגעות נוספות: התחשמלות, הרעלה, דקירה וכוויה. על המשתתפים לסדר את הכרטיסיות על הרצפה מהזירה בה נפגעים הכי הרבה בני נוער, ועד הנמוכה ביותר. לנוחיותך, מצורף גרף בנספחים.

- **שאל:** מכל הזירות עליהן דיברנו ואותן הזכרנו עד כה, והידע שלכם: מה הגורמים העיקריים לדעתכם לתמותת בני נוער, בגילכם?
- **סכם:** הגורם העיקרי לתמותת בני נוער בגילאי 15-17 היא תאונות דרכים. לאחר מכן, טביעה ולאחר מכן נפילה.
- **הסבר:** עם בוא הקיץ, החלטנו להתמקד דווקא בטביעות – כי מקורות מים הם אזורים שכיף לבלות בהם את השעות החמות של הצהריים. רוב הטביעות של בני נוער (60%) קורות בים. **שאל:** מה הסיבות לדעתכם? (קבל: התנהגות סיכונית, לחץ חברתי, שתיית אלכוהול ושימוש בחומרים).
- **שאל:** מה אפשר לעשות כדי לשנות את זה, אנחנו כמדריכים של צעירים ואנחנו כאלו שהולכים לים עם חברים? (קבל: קבל התמודדות עם לחצים חברתיים, העלאת מודעות לסיכון...)

מדינת ישראל

משרד החינוך

אגף הבטיחות

3. היכרות עם "זרם הסחף"

למדריך: סיכון נוסף בים, שאנחנו לא תמיד מודעים אליו הוא "זרם הסחף" או "זרם נסוג". מדובר בזרם ימי חזק, לכיוון פנים הים, שמתהווה בסמוך לחוף. טביעות רבות מתרחשות עקב הקלעות לזרם שכזה, שכן זרם זה מהיר וחזק מאוד. בתחילת שלב זה של הפעילות שאל: מי יודע מה הוא זרם הסחף?

הכנת "סרט הסברה" על זרם הסחף – המשתתפים יתחלקו לשלוש קבוצות. כל קבוצה תכין פעילות הסברה (סרט, גייגל, הצגה, קמפיין, לבחירתם) בנושא זרם הסחף. הם יכולים להעזר באינטרנט לטובת קריאת מידע בנושא ולמידה שלו. לקבוצות רבע שעה להכנת ההסברה ולאחר מכן 5 דקות להצגה.

אפשרות להרחבה: בתום הפעילות ניתן להציג כתבה המסבירה את הנושא, מתוך חדשות ערוץ 2:

<https://www.youtube.com/watch?v=ERbWL7H53ZQ>

4. סיכום ביניים:

- מה הדברים החדשים שגיליתם עד כה בפעילות?
- האם כשתלכו בפעם הבאה לים, תעשו משהו אחר?

הרחבה למדריך: מה עושים ברגע בו אני נקלע לזרם כזה? תחושה של כניסה לזרם שכזה מתוארת כ"הפתעה", שינוי פתאומי של המקום שהיית בו, הסחפות רחוק מהחוף וקושי למצוא את הקרקעית או להתקדם לכיוון החוף (בשל הסחפות אחורה). מומלץ להשאר רגועים, ככל האפשר, ולחפש את האדמה מתחתיתכם. לנסות לגעת בה וכך לצעוד, ולא לשחות, אל מחוץ לזרם עד שמרגישים ביטחון. ההמלצות להנהלות בטוחה במקורות מים:

- אין להיכנס לים כשיש דגל שחור או אדום, וכמו כן, אין להיכנס לים בלילה, גם כשיש דגל לבן.
- כדאי להימנע ממשחקים מסוכנים במים כמו לקפוץ או לטפס זה על זה, או להתחרות מי עוצר את הנשימה מתחת למים זמן ממושך יותר.
- לא רצוי להיכנס לים או לברכה עם אוכל או מסטיק בפה, אשר עלולים לגרום לחנק.

מדינת ישראל

משרד החינוך

אגף הבטיחות

5. שינוי עמדות

למדריך: ישנם הסיכונים הטבעיים שהטבע מזמן לנו, ביניהם זרם הסחף. עם זאת, לטובת התמודדות עם סיכון זה ישנם מצילים ודגלי אזהרה בחופי הים. ובכל זאת, בני נוער טובעים.

- **שאל:** למה בני נוער טובעים, למרות ההנחיות (חוף מוכרז, מציל, דגלים)?
(קבל: לא מכירים את ההנחיות, רק חנונים הולכים לחופים מוכרזים, הדגלים לא מעניינים אותי, אני מעדיף ללכת לים בלילה וכו'....)
- **סכס:** אחת הבעיות המרכזיות היא התפיסה ש"לנו זה לא יקרה" ולחץ חברתי להשתתף בפעילויות מסוכנות. כדי להמחיש **בקש** מארבעה מתנדבים להשתתף בסימולציות. בכל סימולציה זוג ימחזו סיטואציה יום-יומית, כשאחד מחברי הצוות יקבל ממך במהלך ההצגה פתקים עם משפטים שעליו לשלב בדיון שהוא מקיים.
- **סיטואציה 1:** אתה רוצה ללכת לים עם חברים, ולארגן מסיבה קטנה שתמשך עד הלילה. אתה מספר לאחד ההורים שלך על התוכניות (הוראות למשתתפים: מי שמגלם את בן הנוער צריך להתעקש על המסיבה, ומי שמגלם את ההורה צריך להביע הסתייגות ולהציף בפניו סכנות שונות שעלולות להתרחש).
- **סיטואציה 2:** אתה בים עם חברים, הבאתם אוכל ושתייה לכל היום וביליתם שם החל משעות הצהריים. כעת, מתחיל להחשיך ואחד החברים שלך מחליט שבא לו להכנס לים. (הוראות: מי שמגלם את החבר הזהיר מנסה לגרום לחבר שלו לא להכנס לים, ולהשאר איתו על החוף. מי שמגלם את הבחור שרוצה להכנס לים, צריך להתנגד ללחץ שמפעילים עליו בכל הדרכים האפשריות – אפשר להעזר בשאר חברי הקבוצה כחברים נוספים שנמצאים על החוף).
- **למדריך:** את הפתקים צריך להעביר לאדם שמדמה את הבחור ה"פחות אחראי" בסיטואציה, כל כמה שניות.
- **למדריך:** אפשר (ורצוי) לשנות והתאים את הסיטואציות לאופי הקבוצה. המאפיין היחיד שצריך להשאר הוא שאחת הדמויות תהיה זהירה וקפדנית יותר, ותנסה להגן על האדם השני בסיטואציה מפני סכנה שהוא עלול להקלע אליה

המשפטים על הפתקים (ניתן להוסיף משפטים נוספים כיז הדמיון...):

- לא יקרה לי כלום
- אני שחיין אולימפי!
- אני אשחה קרוב לחוף
- השתייה לא משפיעה על השחייה שלי
- כולם רואים אותי!
- אתה כזה פחדן...
- חיים פעם אחת!

מדינת ישראל

משרד החינוך

אגף הבטיחות

סכס: ההתנגדות להתנהלות בטוחה, כמו שראינו, לפעמים עשויה להיות בגדר "טמינת ראש בחול" שהרי הסיכונים מולנו, ולמרות שאנשים שדואגים לנו מנסים לסייע לנו, אנחנו בוחרים להתעלם ולחיות בתחושה תמידית ש"לי זה לא יקרה". אמנם, יש תפיסה לפיה "חיים רק פעם אחת", אך אותה תפיסה בדיוק צריכה לקחת בחשבון כמה החיים שבריריים וכמה אחריות יש לנו על החיים שלנו.

- **למדריך:** אם הסימולציות היו מצחיקות, ניתן להשתמש בזה כדי להמחיש עד כמה טיפשי אנו עשויים להשמע כשאנו חיים בתחושה שאנחנו כל יכולים.

6. מה אני יכול לעשות כדי לשנות?

למדריך: בקש מהמשתתפים לחשוב על אחיהם הקטנים, על החניכים שלהם או על חברי הקהילה שלהם. אילו סיכונים הם לוקחים בחיי היום יום, ואילו סיכונים אפשר לצמצם? בשלב זה, תן לקבוצה לדון במשך חמש דקות על כח השפעה שלהם בקהילה – מה הם יכולים לעשות כדי לשנות? עודד אותם לפתח רעיון ליוזמה, אותה יוכלו להוביל בקרב חברי הקהילה שלהם. למשל, תכנון קמפיין להעלאת מודעות בנושא מסוים.

7. סיכום:

למדריך: יש להתייחס גם לידע החדש שנרכש בפעילות, אך גם לנושאים חשובים שמעסיקים את בני הנוער: התנהגות סיכונית, לחץ חברתי, שתית אלכוהול, שימוש בסמים... שכן, אלו מהווים סיכון גם ברחצה מסוכנת בים, אך גם עשויים לגרום לתאונות אחרות (למשל, אי חבישת קסדה בגלל נורמות חברתיות לגבי מראה חיצוני).

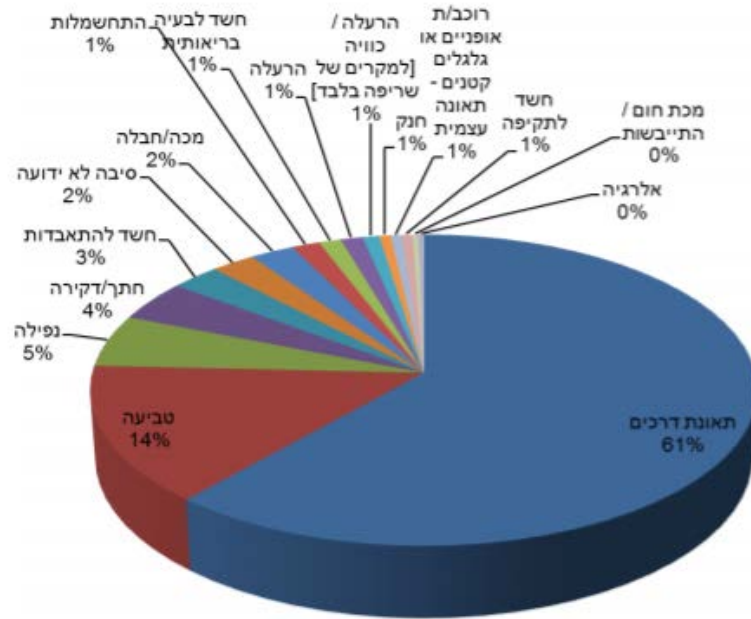
- מתי אני נוטה לקחת יותר סיכונים מהרגיל? באילו סיטואציות?
- מתי זה מיותר?
- למה אנחנו לוקחים סיכונים, ולמה יותר בקיץ?
- מה אני עושה כשאני רואה מישהו בגילי שלוקח סיכונים מיותרים?
- האם יש לנו השפעה על החברים שלנו?
- מה אני יכול לעשות כדי לשנות?
- מה אנחנו, כמדריכים, יכולים לעשות כדי לצמצם סיכונים בקרב החניכים הצעירים? (ניתן להעלות רעיונות לפעילויות בנושא זה בקרב הקהילה, לתכנן קמפיין בקהילה שלהם...).

מדינת ישראל

משרד החינוך

אגף הבטיחות

נספחים:

תמותה ילדים קבוצת גיל 15-17 (n=334), שנים 2008-2.2018